

Р.Г. МАЙСТРО, канд.екон.наук, доц., НТУ«ХП»;
А.Д. РОЖНОВА, студентка, НТУ «ХП»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянута проблема підвищення ефективності використання основних фондів і забезпечення їх відтворення на підприємствах, яка набуває особливої актуальності в ситуації дефіциту коштів на модернізацію та оновлення виробничих потужностей на підприємствах. Основний вектор дослідження спрямований на аналіз і пошук підвищення економічної ефективності основних виробничих засобів в умовах нестабільного розвитку економічної системи України.

Ключові слова: основні засоби, ефективність, виробничі потужності, відтворення основних засобів, науково-технічний прогрес, фондовіддача

Вступ. Проблема підвищення ефективності використання основних засобів і виробничих потужностей підприємств займає центральне місце в період переходу України до цивілізованих ринкових відносин. Маючи ясне уявлення про роль основних засобів у виробничому процесі, чинниках, що впливають на використання основних засобів, можна виявити напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства, забезпечуючи при цьому зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблему щодо пошуку шляхів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства досліджували і описали у своїх роботах такі економісти, як Й. М. Петрович., Мацибора В.І., В.К. Збарський, І. О. Чорна, Борисяк І.О., та інші.

Мета дослідження. Мета даної статті полягає у визначенні напрямків підвищення ефективності використання основних фондів та методичних підходів

до оптимізації структури вартості основних фондів підприємства для підвищення його фінансової стійкості і зростання ресурсного потенціалу.

Результати досліджень. В сучасних умовах кожне підприємство має розглядати питання стабілізації та виходу на рівень конкурентоздатності на ринку через призму своєї самостійності та незалежності як товаровиробника, з одного боку, і залежності від впливу зовнішнього економічного середовища та макроекономічного впливу держави, з іншого. Для того, щоб підприємство було найприбутковішим, необхідно звернутися до кількісного і якісного

вдосконалення основних виробничих фондів. Поряд з цим одним з найважливіших факторів вдосконалення виробництва залишається підвищення ефективності вже існуючих засобів праці. Успішність управління основними засобами підприємства можна розглядати з позиції ефективності їхнього використання в господарському обороті. Ефективність основних фондів – результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.[1]

Таким чином, ефективне використання основних засобів має велике значення як для підприємства, так і для економіки країни в цілому. Повне використання основних засобів на підприємстві веде до зменшення потреби у введенні в експлуатацію нових виробничих потужностей, до збільшення випуску обсягів продукції та підвищення рівня її якості. На успішне вирішення проблеми поліпшення використання основних фондів, виробничих потужностей і зростання продуктивності праці значно впливає створення великих виробничих об'єднань. Разом з цим необхідно більше уваги звернути на розвиток спеціалізації виробництва і технічного переозброєння діючих підприємств, вилучення невластивої їхньому профілю продукції, створення спеціалізованих промислових об'єктів, що тяжіють до великих індустріальних центрів невеликих і середніх міст, де є резерви робочої сили.

Важливим напрямком підвищення ефективності використання основних засобів є зменшення кількості недіючого устаткування, виведення з експлуатації зайвого та швидке залучення у виробництві незадіяного устаткування, обсяги якого є досить значними. Також необхідно підвищення рівень завантаження виробничих потужностей, оновлення фондів, використання прогресивного устаткування, сучасних технологій і кваліфікованих працівників.

Основними напрямками збільшення часу функціонування устаткування є: скорочення та ліквідація внутрішніх змінних простоїв шляхом: підвищення рівня організації виробництва (повне і своєчасне забезпечення робочих місць інструментами, матеріалами, напівфабрикатами, деталями, підвищення якості ремонтного обслуговування, підвищення коефіцієнта змінності його роботи).

До системи окремих показників використання основних засобів відносять: показники їх екстенсивного та інтенсивного використання.

Практика промислових підприємств показує, що йде процес збільшення одиничної потужності устаткування:

- у верстатах, машинах і агрегатах поліпшуються найбільше відповідальні

деталі і вузли;

- підвищуються основні параметри виробничих процесів (швидкість, тиск, температура);

- механізуються й автоматизуються не тільки основні виробничі процеси й операції, але і допоміжні і транспортні операції, що нерідко стримують нормальний хід виробництва і використання устаткування; застарілі машини модернізуються і замінюються новими, більш досконаліми. [2]

Інтенсивність використання виробничих потужностей і основних фондів підвищується також шляхом удосконалювання технологічних процесів; організації безперервно-потокowego виробництва на базі оптимальної концентрації виробництва однорідної продукції; вибору сировини, його підготування до виробництва відповідно до вимог заданої технології і якості що випускається продукції; забезпечення рівномірної, ритмічної роботи підприємств, цехів і виробничих ділянок, проведення ряду інших заходів, що дозволяють підвищити швидкість обробки предметів праці і забезпечити збільшення виробництва продукції в одиницю часу, на устаткування або на 1 кв. м виробничої площі.

Інтенсивний шлях використання основних фондів діючих підприємств включає технічне переозброєння, підвищення темпів відновлення основних фондів. Досвід роботи ряду галузей промисловості показує, що швидке технічне переоснащення діючих фабрик і заводів особливо важливо для тих підприємств, де має місце більш значний знос основних фондів.[3]

Поліпшення інтенсивного використання основних фондів припускає, з одного боку, збільшення часу роботи діючого устаткування в календарний період (протягом зміни, доби, місяця, кварталу, роки) і з іншого боку, збільшення кількості і питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві й у його виробничій ланці.

Збільшення часу роботи устаткування досягається за рахунок:

1) постійної підтримки пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування на кожній виробничій ділянці, між цехами підприємства в цілому, між окремими виробництвами усередині кожної галузі промисловості, між темпами і пропорціями розвитку галузей промисловості і всього народного господарства;

2) модернізації основних фондів, дотримання передбаченої технології виробництва, удосконалення організації виробництва і праці, що сприяє ефективній експлуатації устаткування, недопущенню простоїв і аварій, здійсненню своєчасного і якісного ремонту, що скорочує простої устаткування в ремонті й збільшує міжремонтний період;

3) проведення заходів, що підвищують питому вагу основних виробничих

операцій у витратах робочого часу, скорочення сезонності в роботі підприємств галузей промисловості, підвищення змінності роботи підприємств.

Досить значними резервами кращого екстенсивного і інтенсивного використання основних засобів є удосконалення структури основних виробничих засобів, введення в дію нових технологічних ліній, агрегатів, устаткування.[4]

Висновки. Будь-який комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання основних фондів, розроблювальний у всіх ланках управління промисловістю, повинен передбачати забезпечення зростання обсягів виробництва продукції, насамперед за рахунок більш повного і ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння введених у дію потужностей, подальшої інтенсифікації виробничих процесів. В цілому варто зазначити, що від того наскільки забезпечено підприємство основними засобами і як ефективно вони використовуються, залежить прибуток підприємства та рівень його рентабельності.

Список літератури: 1. Економіка підприємства: Підручник/ ред.: *Й. М. Петрович*. - 2-ге вид., виправл. - Львів: Магнолія, 2010. 2. *Мацибора В.І.* Економіка підприємства :навч. посіб. для вузів / *В.І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Мацибора*. - К. :Каравела, 2008. - 312 с. 3. *Чорна І. О.* Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення [Текст] / *І. О. Чорна* // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2009. - № 2. - С. 212-216. 4. *Борисюк І.О.* Резерви підвищення ефективності використання основних засобів/ *Борисюк І. О, Ткаченко І. І.* //Науковий вісник НЛТУ. - 2008. - № 18.5. - С. 287-290.

Bibliography (transliterated): 1. *Ekonomika pidpriemstva*: Pidruchnik/ red.: J. M. Petrovich. - 2-ge vid., vipravl.. - L'viv: Magnolija, 2010. 2. *Macibora V.I.* *Ekonomika pidpriemstva* :navch. posib. dlja vuziv / *V.I. Macibora, V.K. Zbars'kij, T.V. Macibora*. - K. :Karavela, 2008. - 312 s. 3. *Chorna I. O.* *Efektivnist' vikoristannja virobnichih fondiv ta rozrobka propozicij shhodo ii polipshennja* [Tekst] / *I. O. Chorna* // Derzhava ta regioni. Serija: Ekonomika ta pidpriemnictvo. - 2009. - № 2. - S. 212-216. 4. *Borisjuk I.O.* *Rezervi pidvishhennja efektivnosti vikoristannja osnovnih zasobiv*/ *Borisjuk I. O, Tkachenko I. I.* // *Naukovij visnik NLTU*. - 2008. - № 18.5. - S. 287-290.

Надійшла до редколегії 26.03.2014